

The background features a collage of various letters and symbols scattered across the page. At the top, there is a blurred image of an open book with its pages fanned out. A semi-transparent white box is overlaid on the top right of the book image.

Dijous de Lletres i Mots

tertúlia literària de la Biblioteca Comarcal de Blanes

The logo consists of a stylized blue arc above the text.

BIBLIOTECA
COMARCAL
DE BLANES

oulijo

Oulipo és un acrònim format per les dues primeres lletres de les paraules franceses *Ouvrage, Littéraire, Potentielle* (obra, literària, potencial).

És el nom que rep un taller d'escriptura que va néixer la tardor de 1960 de la mà de l'escriptor Raymond Queneau i del matemàtic François Le Lionnais en un moment en el que es qüestionaven la validesa d'alguns conceptes literaris, del surrealisme i de la literatura compromesa, amb els que aquest projecte volia trencar. Poc després se'ls hi van afegir escriptors com Italo Calvino, Georges Perec o Marcel Duchamp.

Queneau va definir la literatura potencial com "*la cerca de formes i estructures noves, que podran ser utilitzades pels escriptors de la forma que vulguin*" i l'escriptor oulipià com "*una rata que construeix ella mateixa un laberint del que vol sortir*". Així, el concepte de literatura oulipiana es fonamenta en establir una norma restrictiva a la que l'escriptura s'haurà de doblegar.

El taller consisteix en un intent d'exploració metòdica, sistemàtica, de les potencialitats de la literatura o, més en general, de la llengua. Per a fer-ho, es van assignar dues tasques: inventar estructures, formes o límits nous, susceptibles de permetre la producció d'obres originals i estudiar obres literàries del passat per a detectar indicis, evidents o més ocults, d'haver estat utilitzades restriccions, ja sigui en la seva estructura o en les seves formes.

Paradoxalment, aquesta limitació formal porta a una major llibertat en l'escriptura, segons el grup. "*El clàssic que escriu una tragèdia*

observant un cert número de regles que ell coneix és més lliure que el poeta que escriu el que li passa pel cap i que és esclau d'unes altres regles que ignora", va escriure Queneau.

Alguns exemples de les obres que van sorgir d'aquest taller, a part de L'anomalia d'Hervé Le Tellier, són:

Exercici d'estil RQ, Raymond Queneau

Consisteix a narrar una mateixa història, breu, de moltes formes diferents. En concret, ell va explicar el següent relat: "*En una autobús, el narrador veu a un noi, que té el coll llarg i que porta un barret adornat amb una trena. El noi intercanvia algunes paraules una mica cabrejades amb un altre viatger, després seu en un lloc que estava lliure. Poc després, el narrador es troba al mateix jove que parla amb un amic que li està aconsellant que es tanqui el botó de dalt de l'abric*". En aquesta obra, Queneau explica la història de 99 formes diferents.

El secuestro, Georges Perec

No hi ha cap paraula del llibre que porti la e, la vocal que més es fa servir en francès (a la seva traducció castellana es prescindia de la a, la més freqüent en aquesta llengua). Un fragment:

"Siempre he tenido en secreto el oscuro embrollo de tu origen. Si pudiese, te hubiese dicho hoy el Tor-

mento que pende sobre nosotros. Pero mi Ley prohíbe referirlo. Ningún individuo puede en ningún momento vender el inconsistente porqué, el desconocido mínimo, el completo veto que, desde el origen, oscurece nuestros discursos, desluce nuestros deseos y pudre nuestros movimientos. Todos son conscientes de que un perjuicio sin nombre nos conduce sin nuestro conocimiento, todos son conscientes de que nuestro eterno Tormento nos tiene recluidos en un estrecho recinto que nos impide todo recorrido y que nos produce circunloquios sin fin, discursos inconexos y olvidos, por lo que sufrimos un conocer ilusorio donde se ensombrecen y se oscurecen nuestros gritos, voces, sollozos, suspiros y deseos. Según ponemos empeño en comprender el término omitido, en tener en nuestro poder lo puro sin contornos, se cierne sobre nosotros un odio destructivo. Egg, hijo mío, tengo que decirte que desde hoy y como en tiempo no muy remoto, el peligro de muerte concurre por este sitio, siento su merodeo en derredor nuestro."

Cent mille milliards de poemes,

Raymond Queneau

Composició poètica clàssica composta per deu sonets que segueixen unes estrictes regles formals amb dos quartets i dos tercets cadascun. La matemàtica s'aplica perquè és el lector el que ha de construir els seus propis poemes combinant els deu versos de cada

sonet amb els dels altres sonets de forma que s'obtenen 10^{14} poemes diferents (cent mil milions).

La vie: sonnet, de Jacques Roubaud

Poema que porta a l'extrem un esquema binari ja que està compost només per uns i ceros.

000000 0000 01
011010 111 001
101011 101 001
110011 0011 01

000101 0001 01
010101 011 001
010111 001 001
010101 0001 01

01 01 01 0010 11
01 01 01 01 01 11
001 001 010 101

000 1 0 1 001 00 0
0 0 0 0 0 110 0 0 0 101
0 0 0 0 01 0 0 0 0 0

La vida instrucciones de uso, Georges Perec

En aquesta obra Perec va imaginar un edifici on els pisos estan distribuïts com un tauler d'escacs de 10x10 i es van succeint diferents relats sobre els diferents habitants dels pisos mitjançant els quals el lector va saltant d'un quadrat del tauler a un altre seguint els moviments del cavall. És el 23 de juny de 1975, aproximadament a les 8 de la tarda i en els 99 capítols del llibre recorrem soterranis, apartaments, golfes, trams d'escala... vides, manies i personalitats dels inquilins de l'edifici, dels seus ascendents, dels seus amics, dels seus familiars, etc. El personatge principal, amb el que tots estan relacionats d'alguna manera, és Perceval Bartlebooth, que passa els seus dies fent i desfent trencaclosques. L'últim capítol finalitza amb la mort del protagonista i un amarg descobriment: és el vint-i-tres de juny de mil nou-cents setanta-cinc gairebé a les vuit de la tarda; assegut davant del seu puzzle, Barthlebooth acaba de morir i a sobre de la taula, en algun lloc del cel crepuscular del puzzle quatre-cents trenta-nou, el forat de l'única peça encara no col·locada dibuixa la forma gairebé perfecta d'una X, però la peça que té el mort entre els dits, previsible des de feia temps en la seva pròpia ironia, té la forma d'una W. A més, va afegir una altra norma: tots els capítols han d'incloure necessàriament 42 paraules prèviament triades.

Si una noche de invierno un viajero, Italo Calvino

D'aquesta obra es podria dir que és una novel·la que conté 10 novel·les o, millor dit, 10 inicis de novel·les on el lector és el personatge principal de la història. El lector que més tard ens adonem que som nosaltres mateixos, que hem d'interrompre la nostra lectura varies vegades fins a arribar a un punt proper l'a-fartament o la bogeria, que per a efectes d'aquesta narració s'assemblen bastant. Aquesta obra és un eixam d'històries que es creuen, llibres amb títols canviats, amb errades de compaginació, traduccions que no corresponen amb l'original i multitud de trampes i llibres apòcrifs.

Trente un au cube, Jacques Roubaud

Poemari d'amor a l'estil dels trobadors que consta de 31 poemes de 31 versos amb 31 síl·labes cadascun (les fulles del llibre s'han de desplegar perquè es vegin els versos sencers). Els versos i les síl·labes estan separats mitjançant espais en blanc en la forma 5-7-5-7-5. No es respecta l'estructura sintàctica, i es poden separar el nom i el complement, o la preposició i el nom o l'article i el substantiu, etc. L'amplitud de la frase, així com l'estranya puntuació, compliquen la lectura. Els jocs sonors, les assonàncies i al·literacions fan encara més insòlites les combina-

cions de paraules, que semblen més basades en el so que en el sentit.

La cigale et la fourmi, Jean Lescure (poema)

Aplica el mètode S+7 que consisteix a substituir cada substantiu (S) d'un text triat prèviament pel setè substantiu trobat després d'ell en un diccionari determinat.

Sonet irracional, Jacques Bens

Un sonet irracional és un poema de forma fixa, de catorze línies, l'estructura del qual es basa en el nombre pi (d'aquí l'adjectiu irracional). Es divideix en cinc estrofes successivament i respectivament compostes per: 3 – 1 – 4 – 1 – 5 versos, nombres que són, per ordre, els cinc primers díigits significatius de pi. Les dues estrofes d'un sol vers (estrofa II o estrofa 4, i estrofa IV o estrofa 9) es comporten com una mena de tornada.

Melancòlic

*Així que tornaré a descobrir els meus vells horitzons,
Aquesta olor que no es perd en els vents i les cases.*

Sembla que m'he rendit, però no tinc por:

si surto de París, és per estimar-lo millor.

Un s'inclina bruscament cap a una abraçada banal.

Però, què val aquest orgull que ja no és de temporada?

Vés, doncs, uneix el cor i les raons.

La ciutat, somrient, deixa la seva empremta dura:

Si surto de París, és per estimar-te millor.

*Per estimar-te millor, no m'ho podia creure, però
veig clarament que avui el present ens emporta.*

Per veure't, m'he d'allunyar una mica.

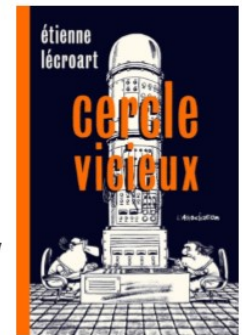
*Tanco els meus penediments, ja que és possible,
Després de posar la meva clau sota la teva porta.*

Cercle Vicieux, Etienne Lécroart

És un còmic palindròmic, que es pot llegir des de la primera vinyeta fins a l'última o a l'inrevés, i la història que apareix és idèntica, exactament la mateixa. El còmic té 30 pàgines, 6 vinyetes per cada pàgina i l'última vinyeta de la pàgina 15 és la que marca el punt central d'aquest palíndrom: la imatge de la vinyeta és simètrica respecte a la vertical.

En les seves primeres pàgines parla d'una màquina del temps que un professor i el seu ajudant no aconsegueixen engegar; els comandaments de la màquina envien missatges estranys, un dels interruptors està apagat però de cop i volta, a les 12:21h, quelcom succeeix

(exactament en la vinyeta 90 de les 180 de què consta el còmic),

una cosa que fa canviar el ritme i el tema de la trama. En aquest moment i al llarg de les últimes 15 pàgines apareix l'atracció i el desig sexual. Lécroart explica aquesta última part de la història invertint el sentit de les vinyetes, però sense canviar res més ni en les imatges ni en els diàlegs. Si llegíssim la història des del final, començaríem de nou amb la història del professor que diu que no aconseguirà posar en marxa la seva màquina del temps.

Poema, Luc Étienne

Aquest autor va fer servir la banda de Möbius per construir el seu poema. La banda de Möbius es fa agafant un tros de paper amb forma de rectangle allargat i enganxant els seus extrems realitzant una torsió en el paper.

Doncs bé, Étienne va fer servir les característiques d'aquest objecte per convertir un poema que lloa el treball en un manifest a favor de la vagància. El poema que ell va escriure és aquest:

*Trabajar, trabajar sin cesar,
para mí es obligación
no puedo flaquear
pues amo mi profesión...
Es realmente un tostón
perder el tiempo,
y grande es mi sufrimiento,
cuando estoy de vacación.*

Si col·loquem la primera estrofa en un rectangle de paper allargat ocupant tota la superfície; després li donem la volta al paper i escrivim de la mateixa manera la segona estrofa; i l'enganxem de forma que creem una banda de Möbius, el poema es transforma i queda així:

*Trabajar, trabajar sin cesar, Es realmente un tostón
para mí es obligación perder el tiempo,
no puedo flaquear y grande es mi sufrimiento,
pues amo mi profesión... cuando estoy de vacación.*

Qui va matar el duc Densmore?, Claude Berge

L'interès de Berge per barrejar literatura i matemàtiques el va portar a escriure aquesta història policial on tots els elements de la mateixa estan postulats de tal forma que es pot saber qui és el culpable fent servir un teorema algebraic del matemàtic hongarès Elias M. Hagos.

En el relat, el detectiu Ralston i el seu amic, el matemàtic Turner-Smith, tractaran de resoldre l'assassinat del duc de Densmore a l'illa de White. El professor considera que el detectiu està equivocat al pensar que l'assassí és el majordom i intenta explicar el crim aplicant els seus coneixements matemàtics als testimonis de les vuit dones que van visitar l'illa en el moment del crim.

El moviment Oulipo no exclou de les seves files autors clàssics que van participar dels mateixos jocs literaris que ells:

Trobem precedents dels lipogrames en el segle VI aC amb els poemes de Laso de Hermione que omet la lletra sigma de l'al·fabet grec. En el segle III, Nestor de Laranda va reescriure la Ilíada ometen una lletra diferent a cada llibre i en el segle V, l'egipci Trifiodor va fer el mateix amb l'Odisea.

Alonso de Alcalà y Herrera va publicar cinc novel·les curtes de temàtica amorosa, recollides en el llibre Varios efectos de amor en cinco novelas exemplares, de 1641, en cadascuna de les quals es va eliminar una de les vocals: Los dos soles de Toledo, sense la a; La carroca con las dames, sense la e; La perla de Portugal, sense la i; La peregrina hermitaña, sense la o; y La serrana de Sintra, sense la u. El 1679 el mateix autor va publicar Novo modo, curioso tratado e artefíci de escrever, assim ao divino como ao humano, com hũa vogal somente, excluindo quatro vogaes... format per dues parts: la primera és estrictament monovocàlica i està formada per nou dècimes, cinc en espanyol i quatre en portuguès, que prescindeixen sistemàticament de totes les vocals excepte la u.